

NADAL 2008

El misteri dels Pastorets

L'obra nadalenca continua omplint teatres, ateneus i casals i captant la participació d'actors aficionats a tot Catalunya

CLARA RIBAS / Girona
 ● Durant aquestes festes nadalenques, una part de la població catalana deixarà els torrons del dinar a mig menjar i s'apressarà cap a un centre parroquial, un

ateneu, un teatre o un poliesportiu a vestir-se, maquillar-se i sortir a escena per fer els Pastorets. Textos idèntics es repetiran a llocs tan distants com el Berguedà, el Penedès o la Garrotxa, mentre altres

obres, més modernes, s'atreviran a fer broma amb l'actualitat. Al mateix temps, una altra gran part de la societat catalana deixarà també les neules i el cava, es mudarà, i correrà als mateixos centres cultu-

rals per assistir, potser per trentena vegada, a un espectacle que es nega a desaparèixer i que cada any ofereix l'oportunitat de renovar el ritual, personal i intransferible, de sentir que ja és Nadal.

Els Pastorets són un clàssic del teatre català, un gènere en ell mateix que s'ha consolidat com a una de les principals tradicions catalanes. Aquesta «llegenda nadalenca», ha aconseguit mantenir-se dalt l'escenari, en alguns casos, des de fa més de 120 anys. Segons assegurava l'estudiós del folklore català Joaquim Vilà i Folch, el teatre popular a Catalunya es recolza sobre dos pilars fonamentals, els Pastorets i les representacions de la Passió: «Si Catalunya ha tingut una llarga tradició de 'teatre d'aficionats', el poble ha escollit dos espectacles com a base de la seva experiència teatral. Pastorets i passions formen les frontisses del nostre món teatral.»

Tots els textos dels Pastorets tenen diversos elements comuns. Són dramatitzacions nadalenques, que combinen els continguts del misteri cristià del naixement de Jesús amb l'argument universal de la lluita del bé contra el mal i del viatge iniciàtic que acaba, en aquest cas a Betlem, després d'haver ofert grans lliçons als protagonistes. Aquests solen representar la figura de l'antiheroi per escenificar la victòria de la bona fe davant el maligne.

S'estructuren en diferents parts i s'anomenen Pastorets perquè, tot i la gran varietat de versions que existeixen, l'acció o trama es desenvolupa a través dels diàlegs que tenen els pastors en el seu camí cap a Betlem.

Antigament hi havia el costum de fer representacions per Pasqua de la Passió per tal que la població conegués la doctrina cristiana. Posteriorment, arran del costum de fer la Passió a les esglésies, també es van començar per Nadal les representacions del naixement de Jesús, sobretot a la missa de matines, que més tard seria la missa del gall. Les primeres escenificacions eren en llatí i s'estructuraven en quatre nuclis argumentals: els Of-

La representació de l'any passat a Figueres. / MANEL LLADÓ

ficium pastorum o l'adoració dels pastors o «pastorades», l'*Ordo prophetarum* o desfilada de profetes bíblics i aparició de la Sibila, l'*Ordo stellae*, l'estel dels Mags i l'*Ordo Rachaelis*, que és el lament de Raquel després de la matança dels Innocents. A partir de les reformes del concili de Trento (1545-1563) i la depuració de la litúrgia, es prohibeixen aquestes representacions, tot i que sembla que en part es van mantenir com uns actes populars, cada vegada més deslliats del fet litúrgic.

Tot i que els primers textos en català són del segle XV, no és fins a finals del XIX, amb l'aparició primer del text de Miquel Saurina *Los Pastorets de Betlem*, o *Lo naixement de*

Nostre Senyor Jesucrist, publicat l'any 1887, i el de Frederic Soler Pitarra, *El bressol de Jesús o En Garrofa i en Pallanga*, publicat l'any 1901, que la representació no torna a fer-se popular. Des d'aleshores han estat molts els autors que han escrit la seva pròpia versió, com famosos *Els Pastorets o l'adveniment de l'Infant Jesús* de Folch i Torres.

Moltes de les representacions dels Pastorets són a càrrec de grups de teatre local. Sovint han estat definits com una autèntica escola de teatre en la qual s'han format molts dels actors catalans. L'experiència de pujar a un escenari, amb un públic entregat, amb un auditori ple, és un luxe que molts dels que han seguit el verí del teatre

encara recorden com una de les seves primeres i decisives cites amb l'escena.

El públic

En el misteri dels Pastorets hi ha un altre component que completa el caràcter peculiar de l'espectacle: el públic. L'historiador i crític de teatre Xavier Fàbregas assegurava que en aquest públic es repeteix «una mateixa disposició de més de dos mil·lennis d'antiguitat, en el temps de la tragèdia grega, quan la majoria dels espectadors anava al teatre amb un coneixement previ del tema, l'argument de l'obra i el desenllaç, però hi anava per veure el tractament que un determinat autor en feia i també per gaudir de la qualitat i possibilitats dels actors».

Una obra a prop

● Per a Josep Maria de Ramon, actual president de la Coordinadora de Pastorets de Catalunya, entitat creada fa dos anys, una de les riqueses d'aquesta tradició és que és representada a cada municipi, a cada poble i a tot Catalunya: «Tothom té uns Pastorets a la vora, i per tant, tothom té l'oportunitat de veure aquest espectacle nadalenc, i fins i tot arribar-se a un poble del costat a veure com l'adapten allà.» Donar a conèixer la representació, obrir-la a nou públic i convertir-la en una part essencial del patrimoni cultural català, són alguns dels objectius que s'ha marcat la Coordinadora que aplega actualment unes 33 colles estables de Pastorets, xifra que implica que, actualment, un de cada tres grups que fa Pastorets a Catalunya tingui una representació a la Coordinadora.

A més d'aquesta tasca de promoció, l'entitat també ha endegat una labor de dinamització dels grups que la integren, celebrant reunions i trobades per posar en comú totes les dificultats amb què es troben aquestes companyies que, segons recorda de Ramon, «no cobren res per fer un espectacle que omple teatres sencers». Dues vegades a l'any, la Coordinadora convoca aquestes trobades en les quals es fan debats i taules rodones sobre diferents temes referents a l'obra que tenen en comú els grups.

De Ramon insisteix que els Pastorets han de ser reivindicats com una part essencial en el patrimoni cultural català i han de ser reconeguts com a una aposta amb futur. Aquesta posició serà la que presidirà el proper 21 de març el Congrés de Pastorets que tindrà lloc a Mataró i en el qual es farà la presentació de diverses ponències especialitzades, conferències sobre Palestina, escenari de la major part de les obres, i nous debats sobre quin futur cal donar a aquesta tradició.

ON SE'N FAN

Anglès ▶ 25 i 26 de desembre	desembre
La Cellera ▶ 25, 26, 27 i 28 de desembre	Figueres. ▶ 26 i 28 de desembre i 3 i 4 de gener
Girona ▶ 25, 26, 27 i 28 de desembre i 1, 3 i 4 de gener	Banyoles. ▶ 26, 27 i 28 de desembre i 4 i 6 de gener
Palafrugell ▶ 21, 26, 28 de desembre	Palamós. ▶ 6, 11 i 18 de gener
Pals ▶ 6, 11 i 18 de gener	Olot. ▶ 26, 27 i 29 de desembre (Orfeó Popular) ▶ 26 i 28 de desembre (Centre Catòlic)
Ripoll ▶ 25, 26, i 27 de desembre	Roses. ▶ 26 i 28 de desembre
Les Preses. ▶ 25 de desembre i 1, 3 i 4 de gener	Sarrià de Ter. ▶ 26 i 28 de desembre i 4 de gener
Llagostera. ▶ 26 i 28 de desembre	Porqueres. ▶ 25 i 26 de desembre
Lloret de Mar. ▶ 21, 26 i 28 de	